

ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ В УКРАЇНІ ТА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Анотація. Розглянуто особливості обліку запасів в Україні, визначено його відмінність та подібність порівняно з обліком запасів у зарубіжних країнах, наведено переваги та недоліки систем безперервного та періодичного обліку, наведено рекомендації щодо використання певної системи на підприємствах України.

Аннотация. Рассмотрены особенности учета запасов в Украине, его отличие и сходство по сравнению с учетом запасов в зарубежных странах, определены преимущества и недостатки систем непрерывного и периодического учета, приведены рекомендации по использованию определенной системы на предприятиях Украины.

Annotation. The peculiarities of inventory accounting in Ukraine were studied, its distinctive and common features compared to the stocks accounting in foreign countries, the advantages and disadvantages of continuous and periodic accounting were defined, recommendations on the use of a particular system at the enterprises of Ukraine were given.

Ключові слова: стандарти, положення, метод, запаси, собівартість, система обліку.

Актуальність даної теми зумовлена тим, що одним із найважливіших об'єктів обліку, як в Україні, так і в інших країнах є товарно-матеріальні цінності, рух яких має суттєвий вплив на розмір оподаткованого прибутку підприємства. Саме тому операції з обліку запасів потребують особливої уваги з боку бухгалтерії.

Вирішенню цієї проблеми приділяли увагу в різні часи вітчизняні вчені та практики такі, як: Полєнова С. М., Горицька Н. Г., Бутинець Ф. Ф. та ін. [1 – 3].

Метою статті є визначення особливостей зарубіжного і вітчизняного обліку запасів.

Виходячи з мети даної статті, можна виділити такі завдання:

- 1) розкрити сутність зарубіжного і вітчизняного обліку запасів;
- 2) визначити особливості ведення бухгалтерського обліку в Україні та в зарубіжних країнах.

Об'єктом дослідження є методика відображення в обліку запасів у вітчизняній та зарубіжній практиці.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних, методичних і практичних аспектів бухгалтерського обліку запасів відповідно до міжнародних і національних стандартів.

Для того щоб забезпечити якісний, достовірний та оперативний облік запасів необхідно для початку вибрати метод визначення собівартості вибулих запасів, який повинен бути зазначений у наказі про облікову політику підприємства. Але спочатку слід розглянути, що становлять запаси.

Запаси – це активи, які призначені для продажу в ході звичайної виду діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання при виробництві продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управлінні підприємством [4].

У Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 2 "Запаси" [5] описані два методи визначення оцінки собівартості запасів:

- 1) метод стандартних витрат;
- 2) метод роздрібних цін.

Суть першого методу полягає в тому, що стандартні витрати враховують нормативні рівні використання основних та допоміжних матеріалів, праці, а також економічні і виробничі потужності. Вони регулярно аналізуються і, в разі необхідності, переглядаються відповідно до поточних умов господарювання.

Метод роздрібних цін часто використовується в роздрібній торгівлі для оцінки великої кількості одиниць запасів, що швидко змінюються і дають однаковий прибуток та для яких неможливо застосувати інші методи калькулювання собівартості [2].

Ці два методи використовуються й у вітчизняному обліку запасів, суть яких ідентична зарубіжній інтерпретації і вона відображена в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" [1]

Однак, крім зазначених методів у П(с)БО 9 [4] також вказані такі методи, як:

- 1) ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- 2) середньозваженої собівартості;
- 3) собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО).

Суть даних методів у зарубіжному і вітчизняному обліку однакова.

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 2 "Запаси" ці три методи не належать до методів визначення собівартості, вони називаються формулами визначення собівартості запасів [2]. Це одна з відмінностей між закордонним і вітчизняним урахуванням запасів.

Іншою відмінною ознакою є те, що в міжнародній практиці існує два види систем обліку запасів: система безперервного і періодичного обліку запасів. В Україні облік ведеться безперервно.

Чи є доцільним упровадження періодичної системи обліку запасів на підприємствах України? Для того щоб відповісти на дане питання, необхідно розглянути суть кожної з цих систем.

Метод безперервного обліку – система обліку, при якій бухгалтерія постійно відстежує наявність і використання кожної одиниці запасів у цей період обліку. Цей метод обліку оптимальний для компаній, що продають продукцію з високою вартістю – наприклад, у літакобудуванні, торгівлі автомобілями, ювелірними виробами і т. д.

Можна визначити переваги безперервної системи обліку запасів:

- 1) докладне відображення надходжень і вибуття товарно-матеріальних запасів на відповідних рахунках обліку;
- 2) протягом усього звітного періоду відомі як наявність певних видів товарно-матеріальних цінностей на кожну визначену дату, так і собівартість реалізованих запасів;
- 3) проведення інвентаризації в кінці звітного року;
- 4) використання електронних маркувань, що дозволяє строго контролювати придбання товарів, їх продаж, виконання отриманих замовлень, залишки товарів на складах і торгових залах, контролювати рух готівкових грошових коштів [3, с. 11].

Недоліком даної системи є велика трудомісткість ведення обліку. Отже, для скорочення трудових витрат з обліку запасів необхідно застосовувати комп'ютеризовані системи безперервного обліку запасів.

Ще одним недоліком даної системи є те, що автоматизація обліку буде супроводжуватися значними фінансовими витратами і передбачає навчання персоналу безпосередньо пов'язаного з обліком товарно-матеріальних запасів.

Метод періодичного обліку – система обліку, при якій визначення собівартості реалізованих товарно-матеріальних цінностей здійснюється шляхом проведення інвентаризації залишків у кінці облікового періоду. Ці відомості зіставляють з інформацією про початкові запаси і чисті закупівлі. У результаті визначають собівартість проданих товарів (використаних матеріалів). Дана система зручна для організацій, які продають великий асортимент відносно недорогої продукції [4, с. 68].

Для обліку закуплених запасів ведуться рахунки закупівлі, повернення та уцінка куплених товарів, знижки по закупках за дострокову оплату і транспортні витрати (за доставку) [4, с. 72].

У зв'язку з тим, що протягом звітного періоду аналітичний облік руху запасів не ведеться на підприємствах, які використовують дану систему обліку, очевидна важливість належної організації системи матеріальної відповідальності, чіткої процедури проведення інвентаризації та визначення достовірної оцінки запасів на звітну дату.

До недоліків періодичної системи обліку запасів можна зарахувати таке:

- 1) не ведеться безперервний аналітичний облік руху кожної одиниці запасів;
- 2) собівартість реалізованих (відпущених) запасів не може бути визначена до завершення інвентаризації.

Таким чином, виходячи з переваг і недоліків даних систем обліку запасів, можна зробити висновок, що використання періодичної системи на підприємствах України є доцільним, а саме: її можуть і повинні використовувати підприємства оптової і роздрібно торгівлі, які здійснюють реалізацію продуктивних і господарських товарів.

Вирішення проблеми вибору методу обліку запасів – це одне з основних завдань діяльності підприємств, від результату якого залежить фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Поленова С. М. Бухгалтерський облік короткострокових активів: міжнародна практика / С. М. Поленова // Фінансовий менеджмент. – № 6. – 2003. – С. 10–13. 2. Горицька Н. Г. Особливості бухгалтерського обліку в сучасних умовах / Н. Г. Горицька. – К. : Редакція газети "Бухгалтерія. Податки. Бізнес", 2009. – № 23. – С. 48. 3. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник для студентів вищих навчальних закладів "Облік та аудит" / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ЖГП, 2000. – 640 с. 4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затверджений Наказом Міністерства Фінансів України від 11.12.2006 р. № 1176 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>. 5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 "Запаси", затверджене Комітетом з міжнародних бухгалтерських стандартів від 01.01.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>.